

Aantekeningen 20 januari – DDD – Nieuwe Netwerk

Voorstelrondje:

Tamme van der Wal – NN/VIAS

Catharien Terwisscha van Scheltinga – NN/NLW, WENR. Zorg: natuur, boeren uitkopen, wat gaat er gebeuren? Wat betekent het voor inrichting, waterbeheer?

Marjan Vrins – NN/VWI, eigen bedrijf webdesign en communicatie. Deelt zorg van Catharien. Wat kan het netwerk betekenen?

Jacoba Lampert – gepensioneerd

Frans de Bruijckere – 1977 afgestudeerd, milieu hygiene (N42), gepensioneerd, werkzaam geweest bij Rijkswaterstaat als milieudeskundige, met 3 vrienden een buro, maken 3D visualisaties. Voor toekomstscenario's, wat betekent het om dat in beeld te brengen. D66. Regeerakkoord tastbaar maken. Praktische vormgeven.

Ko Henneman – al 50 jaar bezig met duurzaamheid, verschillende petten: stichting kind en voeding (workshops gezond en natuurlijk voeding); bestuurder 'de nieuwe leefstijl' bezig met expeditie met voedselverwondering (food experience centre noord nederland), medebestuurder is SDG Nederland Noord Nederland, 2 SDG houses opgezet om inspiratie voor overheid en onderwijs te realiseren. Voor provincies en steden en buurtschappen. Hoofdfocus is voedsel, en het heeft met alle SDGs te maken. Kijk op Linked In bij Ko Henneman. (midden Groningen) Voedseljongerenraad waar Ko bij betrokken is, wil misschien wel aansluiten bij NN.

Noud Janssen – dierwetenschapper, afgestudeerd 1984. Voorzitter NZV, betrokken bij bestuur NN. Integraliteit zoeken. Pluimveehouder geweest. Stichting Hup Oranje, die nieuwe concepten op de markt brengt. Zit hier vanuit bestuur NN, en mist integraliteit in het coalitieakkoord.

Els de Vos - geen opleiding op het gebied natuur. Coördinator natuur je beste buur, coördinator Amsterdam buurtnatuur 020. Nieuwsgierig naar het gesprek.

Marijke Huydts – jaren 60 afgestudeerd. 40 jaar in de tropen gewerkt. Landhervorming, education for women. Secretaris SKOV.

Aart Karssen – 1977 landinrichtingswetenschappen. Bij Antea en Sweco gewerkt. Voor zichzelf begonnen, begeleider omgevingsprojecten. Inspraakbegeleiding. Ook D66. Fractievoorzitter staten Overijssel. Reserve Eerste Kamer. Poojsje geleden voor NLW over Omgevingswet presentatie gegeven. Wil graag aansluiting met vakgenoten houden over regeerakkoord. Mist integraliteit. Is niet makkelijk.

Karin Stibbe – 1990 afgestudeerd, huishoudwetenschappen. International urban and regional development planning gedaan. Werkzaam hierin geweest. Rampenbestrijding en -management. Emergency response. DRR-team. Heeft eigen buro. Wil weten wat Wageningse collega's over dit onderwerp zeggen.

Mark van der Ven – 2019 afgestudeerd. Plantenbiotechnologie. Teeltspecialist. ZLTO projectexpert Voedselzekerheid en gezondheid. Projecten Gewasbescherming, en digitalisatie.

Pam Minnigh – Sinds 2 weken in NN bestuur als vertegenwoordiger VWI. 1988 milieu afgestudeerd, milieutechnologie, werkte in het buitenland, sinds 2020 terug. Werkt bij PUM. Global Challenge coördinator klimaat, milieu van VOLT.

Walter de Milliano – 1975 afgestudeerd, plantenziektkunde en plantenverdeling. Veel buitenland, tot middelbare school van kinderen. Internationale baan bij zaadbedrijven. Sinds 2005 sorghum voor NL veredeling, eerste 2 nu op de rassenlijst. Zie noodzaak voor circulaire economie, en wil weten wat andere

mensen van Wageningen hierover zeggen. 10 jaar boeren overleefd, mist 'multilocational testing'. Wageningen heeft innovatieve denkers – goede sparring partners om dingen te toetsen. Geen woorden maar daden. (Zeeuws Vlaanderen)

Arno de Waal – 2005-2008 gestudeerd, master Leisure Tourism and Environment. EU parlement, min soc zaken ervaring. Toen buitenland (Polen). Sinds 2017 bij Schipholgroep. Politiek actief. Sinds 2020 werkzaam als bron en contactonderzoek medewerker GGD.

Maarten de Graaff, Agro– idealisme – realisme. bezig met landbouwmodel (agrolooks). Er zijn weinig personen die het overzicht hebben. Groot belang om dit bij Den Haag te krijgen.

1. **Gebrek aan integraliteit**

2. **Gebiedsgericht** – betekent dat 'bij stakeholders aansluitend' of 'hoe gaan we de stikstofproblematiek lokaal oplossen'
3. **Sustainable Development Goals** – 2030 doelen – komen bijna niet expliciet terug.
4. (Ko) De provincie blijft buiten beeld - 'de boot missen' – top-down/bottom-up. Hoe vindt je dan mensen die samen vooruit willen. Veel versplintering. Veel voor jezelf moeten duwen. Gemeentes meer zelfstandigheid, waardoor mozaïek ontstaat en gezamenlijke richting zoek lijkt. Verbinding tussen sturing nationaal nivo en oplossing lokaal nivo (ruimtelijke ordening)
5. (Frans) Veel geld in fondsen voor verbetering van de natuur, klimaat, stikstof – ja, maar we zadelen de generatie hierna met de kosten op. We pakken de veroorzakers niet aan (krijgen subsidie). Meer inhoud geven aan het eigenaarschap. Bekostigen zonder de volgende generatie te belasten.
6. Veel taken en ideeën en acties die worden voorbereid – maar **geen samenhangend plan**, en data. Wat is de **draagkracht**, en hoe wordt dat bepaald? Hoeveel boeren, hoeveel woningen kunnen waar? Waar zijn de **data**? Goed circulaire boeren – zijn daar dan overgangsregelingen voor? Sommige idee-en kunnen zichzelf toch ook **terugverdienen**? Waar komt het plan vandaan? Welke gegevens liggen er onder de cijfers die getoond worden?
7. 2120 plan van Wageningen Environmental Research – was een scenario vanuit een wetenschappelijke visie, niet politiek. Planbureaus rekenen concrete plannen door, maar hoeveel jaar is dat. Dat 100 jaar plan **doorrekenen**, is dat gedaan?
8. (Aart) **Fondsen** kunnen niet alles oplossen. Financiële dekking daarvoor op dit moment goedkoop voor het Rijk. Is spagaat voor de kabinet. Maar fondsen zijn wel langere termijn, en kan over politieke snelle veranderingen heen. Heeft dus voordeel en nadeel.
9. (Frans) Economen hebben gewaarschuwd – rente is laag. Maar wat kost het voor de generatie na ons. Wordt door rechts gebruikt – daar weerwoord tegen geven, want mooie plannen wel realiseren.
10. (Noud) Stikstof en natuur veel aandacht en investeringen – maar de **cijfers** waarmee gerekend wordt, zijn dat cijfers die de realiteit weergeven. In MINAS periode bleek dat de emissie naar beneden ging, door doelen te stellen. Nieuwe MINAS2.0 installeren, met aan en afvoer nutriënten in balans. Bedrijf doel laten stellen, en daarop afrekenen. Politiek moet een stap zetten. Staat niet in het coalitieakkoord. Was aanbeveling commissie Remkens. 25 miljard uitgeven zonder monitoren wat op individuele bedrijven gebeurd.... Bedrijf kan 0 emissie doelstelling.
11. Voor Kaderrichtlijn water belangrijk, voor stikstof ook. Kunstmest is duur (nog nooit zo duur geweest) dus motivatie om te veranderen.

12. **Wat gaat er gebeuren – zorgen - hoe worden de goede voorbeelden ingezet?**

13. **Landschapsgronden** – wat bedoelen we precies – landbouw en natuur.
14. (Walter) Polders zijn door monniken opgezet in 1000, en nu weer onder water. In 100-jarige oorlog 75% Zeeuws Vlaanderen onder water, drastische maatregel kan toch nog goed uitpakken. Historische ontwikkeling van het landschap: laatste 30 jaar krijgt prioriteit over 1000 jaar ontwikkeling. Hoog productieve landbouw bevordert biodiversiteit, maar drukt prijs (korte termijn denken). Steden. Dilemma's. Wat te doen? We kunnen meer dan ooit meten. Circulair staat wel op de labels in de winkel (levert extra geld voor de winkelier), maar boer krijgt niet extra. Het klopt niet. Het is niet zomaar ontstaan, die landbouw. Die ontwikkeling – daar moet wel respect voor zijn – en daar moet wat mee, maar verder dan de supermarkt. Uitbetalen richting de boer. Spruiten (minder bitter, onder de rook van steenfabrieken – meer zwavel).
15. **Recreatie functie** van het land is ook belangrijk. Dat moet **combineren in de circulaire economie**. Dan moet je er ook wonen. Niet mijnbouw plegen. Beheren. Landbouw is beheerder. Kan ook ecosysteembeheerder noemen.

16. Tamme – advocaat van de duivel – Landbouw heeft vaak hakken in het zand gezet. Geprobeerd om de scherpe randjes van het beleid af te halen. Nu keert de wal het schip. Stikstofbeleid al eerder afgesproken. In 2027 treedt de Kaderrichtlijn water in werken, en gaan we niet aan voldoen. En 2030 klimaatverdragen – gaan we ook niet aan voldoen. In 30-40 jaar tijd lijkt het of we het credit van de landbouw verspeeld hebben.
17. Boeren mogen minder fosfaat en stikstof gebruiken. Betekent productiekosten verdienen, en verder niet. Maar boer werkt dus mee, om de grond uit te putten. Betaald ieder jaar, want verdient niets.
18. Mantsholt zei – als ze niet verdienen, verkopen ze wel. Maar zo werkt het niet. Er zijn meer factoren. Er is ook gevoel. Op de werkvloer is het pijnlijk dat als je doet wat er moet, en je verdient niet – dan voelt dat niet goed.
19. Coalitieakkoord in december, en nu **inflatiespook** opgedoken. Gaat voedselprijzen beïnvloeden. Wat voor impact gaat dat hebben op de afspraken van het coalitieakkoord en de bedragen die daar genoemd zijn. Rentes zullen omhoog gaan als inflaties omhoog gaan. Er gaat een hoop aan de hand zijn. En de hogere voedselprijzen – komen niet bij de boer terecht. Coalitieakkoord zegt 'verdien model moet geborgd worden' maar niet hoe.
20. Zorgen, kritiek. Discrepancie kiesgedrag – wat we nu krijgen. Wat zien we gebeuren?
21. Bewindspersoon voor stikstof en natuur, en klimaat, is op zich niet slecht. Zo komt er actie. We willen polarisatie vermijden. We kunnen misschien niet zo snel met stikstof als we tegelijkertijd ook CO2 moeten doen. Maar dan moet je wel de landbouwsector vertrouwen geven. Die is er klaar voor. (voorbeeld: eerder ging het over 'dierwelzijn' en verder niks). Polarisation – zou niet mooi zijn.
22. Noud – kan 10 voorbeelden noemen. Mark (ZLTO) sluit zich aan bij Noud. **Boeren moeten meer ruimte krijgen om te innoveren.** Mestoverschot ipv kunstmest gebruiken bijvoorbeeld. Overheid moet hier wettelijk dingen mogelijk te maken.
23. De overheid moet dingen mogelijk maken. Cultuur binnen ministerie. Sector pakt het podium. (voorbeeld Lely)
24. (Walter) Voorbeeld **circulaire economie** (boer, gemeenschap), weg van de dinosaurussen in de economie (alles zo centraal mogelijk), kan door technologie opgelost worden. Suikerbieten in Zeeland. Uit de bladeren kun je veel dingen maken. Er zijn voorbeelden in NL dat ze meer suiker leveren dan suikerriet in de tropen. Suikerfabriek hoeft niet centraal, kan ook kleiner, minder transport, dus footprint kleiner.
25. (Karin) Terug naar de **positiviteit**. Aantal ministeries hebben vakmensen ipv. partijmensen. Komen niet perse uit de politiek. Kan verfrissend werken. Kruisbestuiving tussen ministeries (bv Kaag met IS ervaring op financiën). Dijkgraaf op onderwijs (weet ie veel over). De cultuur in de kamer glijdt af – moet naar positief steunen. Misschien wordt dat ten goede gedraaid. Tijd geven, en input geven. Zijn er mogelijkheden toe?
26. Expertise om uit de crisis te komen- is die wel aanwezig.
27. (Pam) Het gaat om voeden. Alle biologische boeren die wel circulair werken, alle veetelers die het wel kunnen, maar worden afgewezen door de regels. Voeding die wel binnen de normen past, maar door andere normen wordt gedwarsboomd. Als gecentraliseerd, maar decentraal kan ook – voedingsstoffen uit het watersysteem halen – is sterk. **Wat kunnen we laten zien.**
28. De netwerken laten zien – breng het in kaart. Er gebeurt al een heleboel. De positieve voorbeelden doorgang laten vinden.
29. Anekdotische voorbeelden – maar niet in de gangbare landbouw. Kwestie van zwaan kleef aan.
30. Lobbystrijd van de landbouw past niet bij de (her)inrichting van het land
31. Boeren zijn bezig hun hoofd boven water te houden. Maar moeten wel geld verdienen.

Samenvatting

Het Nieuwe Netwerk organiseerde op 20 januari een pop-up bijeenkomst over het nieuwe coalitieakkoord. Er deden zo'n 20 mensen mee, vanuit Groningen t/m Zeeland, online. Samenvattend zijn we blij met de aandacht voor landbouw. En tegelijkertijd hebben we zorg. De grootste zorg is de zorg voor de integraliteit. Dat vertaalt zich op velerlei wijzen, maar het belangrijkste is de zorg dat de verschillende doelen wel gesteld worden, maar niet helder is hoe ze te halen: natuur, stikstof, klimaatdoelen, kaderrichtlijn water, SDG's, hoe halen we de doelen, hoe doen we dat praktisch gezien in de ruimte die we hebben, welke data hebben we en hoe delen we die, en hoe kunnen de nieuwe, innovatieve voorbeelden daarin

passen. We zien energie op de regio's – ondersteuning van processen – en we denken dat dit de goede weg is, want we willen verbonden zijn met het beleid. De betrokkenen bij het gesprek willen vanuit het Nieuwe Netwerk en de verschillende groeperingen waar een ieder bij betrokken is, graag energie steken in het bijpraten van beleidsmakers en politici, misschien een cursus of gespreksbijeenkomsten aanbieden, en we zien meerwaarde in het investeren in de goede voorbeelden en het uitzoeken hoe opschaling kan plaatsvinden.

Tamme sluit af: **NN wil conferentie organiseren**, maar moet daarvoor eerst de coronaperikelen afwachten. Het thema is 'De Nieuwe Boer'. We willen daarin voorbeelden laten zien, hoe de verschillende partijen vorm geven aan nieuwe vormen van duurzaamheid, voedsel en groen en de verandering van landbouw.

Er wordt opgemerkt dat bij zo'n conferentie voldoende deelnemers uit het Haagse aan moeten sluiten: **Vanuit de klei richting het Haagse.**